

Tartu päikesepleki eemaldaja

■ Plekid on halvad asjad, olgu riietel, südametunnistusel või mujal. Ainult palgapäeval võib rõõmu tunda plekist rahakotis.

Parem pole lugu ka päikeseplekkidega. "Päikeseplekkidel on tööpoolest suur tähendus, märkis Švejtk, "ükskord ka ilmus päikesele sihuke plekk ja veel samal päeval sain ma Nusles Banzeti kõrtsis peksa."

Plekiline, seega aktiivne

Nagu too vapper sõdur, nii arvavad ka miljonid inimesed, et nende käekäik ja tervis on sõltuvuses meie maailmasüsteemi valguse- ning eluandjast.

See on küll selge, et talvine valguse vähesus või pilvised päikeseta ilmad tekitavad paljudes masendust, pidev kuumus ja päikeselõõsk aga kutsuvad esile kroonilisi haigusi.

Viimastel aastatel on hakatud peale tavaliste päikesega seotud nähtuste, nagu ultraviolettkiirgusega seotud hädad (nahapõletused, nahavähk), pöörama tähelepanu ka päikeseaktiivsuse ilminguile – neile samadele plekkidele.

Päikesega on lood nagu inimolenditegagi: kui ta nägu tõmbub lapiliseks, on oodata raevupurset. Pursked Päikesel (neid kutsutakse protuberantsideks, loideteks) on mõnikord nii tugevad, nagu plahvataks korraga miljon 100megatonnist tuumapommi!

Aineosakesed – prootonid ja neutronid, mis tavaliselt liiguvad ilmaruumis nn päikesetuulena tähest eemale kiirusega 500 km/s – paiskuvad sellal laiali mitu korda suurema hooga.

Kuigi meie planeet on kosmilise kiirguse eest magnetväljaga kaitstud, võivad mõ-

ned pursked Maa atmosfääris magnetorme tekitada. Tekivad virmalised, häiritud on kosmoseaparaatide ja elektrivõrkude töö, raadioside.

Päikeseplekkide arv on suurim, kui Päike on kõige aktiivsem. Tema aktiivsustsükkel kestab umbes 11 aastat. Praegune, 23. tsükkel algas 1996, siis oli laike vähe näha, kõige plekilisem oli Päikese nägu 2000. ja 2001. a.

Aktiivsuse miinimum saabub 2006, järgmist maksimumi on oodata alles 2010.

Raske ennustada

Päikese aktiivsust on seostatud kõikvõimalike nähtustega, alates inimeste tervisest ja lõpetades maavärinate ning ilmaga.

Tõesti on andmeid, et magnetormide aegu halveneb paljudel enesetunne, ägenevad kroonilised haigused, eriti südamehaigused. Uurimuste tulemused on sageli vastuolulised.

Astronoom Peep Kalv: "Ekseemide puhul on Moskva ühes kiirabihaiglas leitud seos Päikese aktiivsusega, mitte aga südamehaiguste puhul." (Kodutohter, märts, 2001).

Viimasel ajal on meedias eluvust tekitanud nn ebasoodsad päevad (www.bereg.ru) ehk magnetormide päevad (Eesti Päevaleht).

Võrreldes tavaliste ilmaennustustega, on magnetormi prognoose palju riskantsem teha.

Laigud, mis asetsevad Päikese ekvaatori lähedal, teevad täiestiiru Maa 25 ööpäevaga, pooluste lähedal küünib see

HEIKI MAIBERG

aeg 36 ööpäevani. Ennustajad peavad rehkendama, millal üks või teine laikudegrupp nähtavale ilmub. Ja seda riskitakse teha tunniajase täpsusega!

Tartu Observatooriumi astronoomid pidasid taolist prognoosi küll mõttetuks. Pealegi pole kerge arvata, kuhu poole purse on suunatud (vaid Maa suunas tulnud plahvatus tekitab meie planeedi atmosfääris torme).

Möödunud suvel klappisid ennustatud ja tegelikud marupäevad väga halvasti. Oktoobris, kui esines palju tugevaid torme, oli lugu parem.

Kõige vägevamad kosmose-rajud (29.–30. oktoobril ja 4. novembril, sajandi tugevaimad) jäid üldse prognoosimata.

Ehk peaksime maailma teavitama hoopis Eestis tehtud ammusest avastusest, mis avardaksid ka teiste rahvaste

silmaringi – paleoastronoomia ning meditsiini seostest jne?

F. R. Kreutzwaldi andmeil on paljud inimkonda tabanud kannatused ühenduses just eesti kaunitaride Salme ja Linda korviandmisega kõrgetele kosilastele. Kui Kuu ärapõlgamise tõttu vaevlevad vaid naisterahvad ja sedagi periooditi, siis sama saatuse osaliseks saanud maruvihane Päike läks puhkides lävelta

(ilmne viide päikesetuulele) ning rikub seniajani miljonite eluolu magnetormide läbi (vt "Kalevipoeg", esimene lugu).

Selle suve kõige tugevamad magnetormid möllasid Maa atmosfääris 25. ja 27. juulil. Kes tahab, meenutagu oma tervise olukorda neil päevil ning tehku järelduki.

AIN KALLIS